

onchristelijkheid te zuiveren, — en waarin d.d. Aug. 1936 nog eens een vraaggesprek wordt afgedrukt, waarin brochure III zakelijk door den heer Mussert als niet aanstootelijk voor het geloof, als wel niet-volledig, doch materieel niet onchristelijk, wordt in bescherming genomen (blz. 23v.), heeten de rechten van enkeling, huisgezin en Kerk „geworteld in het wezen van „het“ menschelelike, het al-menschelelike, het a-nationale, universeel-menschelelike“. En dit „al-menschelelike recht“ („nata, non scripta lex“, Cicero) ontvangt dan interpretatie en toepassing door het „positieve recht van den Staat“ (25). „De Staat... eerbiedigt de... al-menschelelike verhouding tot het bovenindividuele, „verhevene“ Leven met name in religie, kunst en wijsbegeerte“ (26). Dergelijke meeningen zijn zakelijk geheel verwant aan de evolutionistische theorieën der beruchte brochure III; en liggen blijkens de chronologie der N. S. B. ten grondslag aan haar officiële programapunten en richtlijnen. Al is inmiddels brochure III vervallen, de in October 1933 door den „leider“ gegeven, en in Augustus 1936 herdrukte, zakelijke apologie van haar grondgedachten is en blijft de achtergrond van de rubricering, door de N.S.B., van godsdienstvragen onder de aangelegenheden „der“ cultuur. Want zoowel in haar rechtsbeschouwing als in haar taaktoewijzing strijdt deze rubricering met de reeds geciteerde plaats uit art. XII der Ned. Geloofsbelijdenis, en met art. 36, dat de macht der Overheid niet afleidt uit het zich ontplooiende al-menschelelike of universeel-menschelelike leven, doch uit de geopenbaarde verordening van God, die de onderscheiding van bozen en goeden vóór stelt, zulks dan tegenover de N.S.B. die het „leidersbeginsel“ o.m. grondt op de overweging, dat „de menschen voor God gelijk zijn“ (V, 32).

d. In verband hiermede verdient o.i. ook het „leidersbeginsel“ volgens nationaal-socialistische opvatting zelf ons aller christelijke veroordeeling. Het gevaar van dit „beginsel“ is, het zij gaarne erkend, in de gegeven situatie minder uit de daaraan gewijde, doch niet bepaald scherpprincipiële sprekende passage van brochure V, dan wel uit zijn werking in de praktijk, en zijn aspecten voor de toekomst, almede uit de reeds geleverde verwijzing naar het fascistisch regeeringsstelsel in het buitenland te onderkennen. Vooropstellende, dat in brochure III de leidersgedachte is geponeerd op een volstrekt onchristelijken grondslag, en ten aanzien daarvan verwijzende naar hetgeen verleden week over de al-of-niet-geldigheid dezer brochure is opgemerkt, achten wij de gevaren niet alleen, doch ook de onchristelijkheid van dit principe hierin reeds duidelijk gemaakt. Daarnaast echter zij de praktijk kenbron voor de betekenis en de draagwijdte van dit z.g. „leidersprincipe“. Het bleek de „Leider“ te zijn, die „vaststelt“, welke uitingen in de N.S.B.-literatuur al of niet deel zullen uitmaken van den grondslag der Beweging (bijvoegsel III, 8, vgl. Wit-Geelboek, 8, 42); die „machtiging“ ver-

leent tot publicatie van „beschouwingen“ van een door hem ingestelden Raad (W. G. boek, 48), en die door eigen beschikking een staatsleer publiceert, of ook weer intrekt (brief aan den paus). Een, met zoodanige macht bekleed „leider“ kan ten aanzien van de propaganda van eigen wisselende beschouwingen alsmede ten aanzien van de onderdrukking van andere, met name ook van uit de Gereformeerde belijdenis opkomende leeringen, een christen slechts een schrikbeeld zijn.

Er zijn — dit geven we gaarne toe — bepaalde manieren van „leiding“ of van „dictatuur“ denkbaar, waartegen de belijdenis onzer Kerken geen bezwaar zou behoeven in te brengen. Het gaat evenwel in dit artikel zeer bepaald over het leidersbeginsel volgens nationaal-socialistische structuur; en dan verder niet eens over de vraag, welke houding de leden der Kerk tegenover een eenmaal fungeerenden „leider“ zouden hebben in te nemen overeenkomstig art. 36 der confessie en de Zondagen 37 en 39 van den Heidelbergischen Catechismus, doch over de heel andere vraag, of zij een nationaal-socialistischen „leider“ door eigen steunverleening op het kussen mogen helpen, en of zij actueel de „cultuur“-beschouwing, die zijn beeld ontwierp, mogen onderschrijven of ook maar propageeren door woord of daad. Hier tegen hebben de christenen hun stem te verheffen, wij zulke steunverleening een valsche leer helpt verbreiden onder aanvaarding van één harer markantste consequenties; wij zij voorts de consequente en getrouwe verbreiding der zuivere leer in gevaar brengt; en wij ze praktisch een „Beweging“ promoveert, welke voor heel het leven verre, en ten deele ongedachte consequenties zal hebben. Ongedachte, wij de „leider“ volgens N. S. B. ontwerp veel te groote macht heeft.

Men houde toch de oogen open voor de gevaren, die de Kerk en het Koninkrijk Gods loopen, zodra de N.S.B. tot de macht zou zijn gekomen; waarbij dan met name te noemen zijn de onderdrukking van leerstellingen etc., die de eenheid der natie naar nationaal-socialistisch begrip zouden aantasten, de onthouding van bescherming aan den christelijken godsdienst in de Koloniën, de opvoeding der jeugd onder directe staatsbemoeiing, en de vernietiging van het christelijk-politieke partijleven.

K. S.

Zelfbeproeving.

VIII.

Ons voorlaatste artikel over „Zelfbeproeving“ eindigden wij met te zeggen, dat wij er nu op wil-

diese saken van den samtlichen bruderen beschluten, dat die oude manier dieses classis vordan underhouden werd, als dat twee off mer dieners in einer kereken sin, per vices tot den classen gesand werden, het sey dat het praesbyterium andersins hochwichtige ursacken hebbe.

4. Diweil dat der dienaar von Elberg Dus Winandus Johannis den classe sonder sinen gedeputerden onderlinck verschenen is, darvan die excus gehort sinde von den Bruderen des Classis nit sufficient geholden is worden, end darumb solchs in Consequenz nit sol mer gelogen werden op ein poen von ein punt groten, von wat kercke dat het oek van een vordan gesien worde, die nit sufficient reden worde vorbringen; angaende den dienaar von Hattem oek verschenen seinde sonder onderlinck, ist geexcusirt gewest overmilt sin krankheit.

5. Dewil dor dat vertreck Jois Voskulii die kerck tot Eep vacirde van einen dienaar, ende die deputati classis gearbeite hebben einen anderen dienaar wederumb darestellen, so isset geschiet dat hem geofferit is worden D. Rutgerus Vittaeus, dewelck hem geexhibirt hefft gude testimonia siner gesonden lehr ende levens, darumb sie hem oek beqwaem geacht hebben te examineren; Ende darin sufficient gevonden hebbende, hebben sie hem in ministerio tot Eep geconfirmirt met gude verwilginge der gemeente aldar. Doch hem operlacht tot dem overfluth tegen den tokomstigen classen mit aller vliticheit te bekommen ende te exhibiren ein testimonium Academiae Heidelbergensis. Ende oek alsdan dem Classi te tonen die testimonia, die hie den deputatis te voren geexhibirt hefft.

Ende nemet darumb der Classis Dum Rutgerum Vittaeum an in den Register der dienaar dieses Classis.

6. Angaende dat D. Michael Keckius mit Do Joh. Vokullo sinem genero den classen versocht hefft belangende Voskulii disces von Eep, begerende hem ein testimonium mede te delen von sin lehr end leven, ende te reconcilieren die unordning in sinem disces; Auch ein vorschrieven mede te delen an het kerspel tot Eep Voskulio te contentiren von sinem restanten. Darup der Classis geresolvirt hefft solcks alles te remitteren ad futurum Synodum deweil diese saecke den vorigen Synodo bevolen is, hem oek verwilgende ein acte te geven, dat sie hir in classe verschenen sin, ende ad Synodum geremittirt.

den wijzen, waartoe de rechte zelfbeproeving ons moest brengen.

De rechte zelfbeproeving is, zoo zagen wij, dat wij onszelf afvragen: „wandel ik wel in verbonds-gehoorzaamheid.“

Nooit de vraag: „MAG ik, zooals ik ben, mij wel toeëigenen het heil in Christus?“

Maar de vraag: „geloof ik Gods verbonds-belofte en doe ik wat de God des Verbonds van mij vraagt?“

Nog eens wil ik met nadruk uitspreken, dat ik ten stelligste verwerp elke bewering, hoe men die ook inkleedt, waarin men poneert, dat men niet eer rusten mag in Christus, dan nadat men aan zekere kenmerken of vruchten, of hoe men het ook noemen wil, heeft onderkend de echtheid van zijn geloof.

Elk kind des Verbonds mag en moet rusten in den Christus Gods en wandelen in den weg der gehoorzaamheid.

De vraag van zelfbeproeving, die wij hebben te beantwoorden, is deze:

„Doe ik dat nu?“

En wat dan?

Dat hangt natuurlijk eerst af van het antwoord, dat ik op die vraag heb te geven.

Als ik, door genade, op de vraag: „Geloofst gij Gods verbondsbelofte?“ zeggen mag: „Ja, ik geloof“.

Als ik, door genade, op de vraag: „hebt gij gebroken met de zonde en is uw jagen naar gehoorzaamheid?“ zeggen mag: „ja, dat is mijn leven“ —;

dan zal de eerste vrucht van de zelfbeproeving zijn, groote blijdschap en dankbaarheid. Want niet als vrucht van eigen akker, maar als gave van Gods genade, zal ik het zien, dat, terwijl andere bondelingen in ongehoorzaamheid leven, ik tot gehoorzaamheid heb mogen komen.

In de tweede plaats zal deze zelfbeproeving mij doen toenemen in heiligmaking.

Want al is het, dat ik bij mijzelf vind, dat ik in beginsel met de zonde heb gebroken, en de voeten gezet op den weg der heiligmaking —, tegelijk zal ik zijn gestooten op nog veel, in mij overgebleven, zonde.

En dat zal mij aanvuren om met nog meer overgave dan ooit tevoren, in de geloofsgemeenschap met Christus, de zonde uit mijn leven uit te bannen.

In de derde plaats zal ik daardoor in mijn geloof bevestigd worden.

Hier nu raken wij een puntje aan, dat in den strijd over zelfonderzoek van groote betekenis is.

Hier komen wij namelijk aan de vraag: „welke waarde hebben de goede werken, die ik bij mijzelf bevind, voor de zekerheid des geloofs?“

Als ik op deze vraag ga antwoorden begin ik

7. Elbert Rixen onderlinck der kercken von Vorthusen hefft versocht mit wichtigen orsack hem te vergunnen wederumb na huss te gaen, welcks hem der classis toegelaten hefft, doch dat selve van einig mehr nit in consequenz te trecken.

8. Also vor diesen tiden Wilhelm Jansen ende Henrichen Willem Wulffs mit malekanderen hen in den Echten staet te begeven versprochen hadden, ende oek twee opropinge in der kercken te Vorthusen gehat, mar darna sekerlick bevonden, dat sie hem twee mahl heft willen vergaderen, darumb Willem Jansen vorgekomen hem van har te scheiden, ende den classen gevraecht umb rhat darinne, so heefft der Classis hem gevraegt, of hie hem oek wilde laten reconcilieren mit har, ende sie weder nemen, darup hie geantwordet: Neen.

Also hefft der Classis hem geraden, indien hie dan ein ander wilde trouwen, dat hie als dan hem bey het E. Hoff verfugen solde ende dar sine sacker te kennen geven.

9. Also Janchen Philips den Classi vertoent hefft seckere handschrift von einem Reiner von Arter genoemt, darmede hie vor einigen jahren gedachte Jenneken vor getugen, (die mede het handschrift underteickent hadden) getrouwet hadde tot sien echte hussfrow, mitzaders oek andere circumstantiën vorgestelt hebbende, so hefft Classis advisirt, dat diese traw krachtig sey; End dewil gedachter Reiner har nu verlaten hefft, ende hem tot een ander versellet, so remittirt het classis diese Jennichen Philips in hetgene dat sie tegen hem wilde vervolgen tot het E. Hoff, alwar sodane sacken hen geheten.

10. Joncker Paul von Arnheim hefft den Classi laten exhibiren ein missive, darin hie begeret, dat Classis hem beflittigen solde, dat wederumb Armel, nu ein titlanck vacirende, mocht mit einem bequamen dienaar versien werden. Ende die von Arnheim ein oog hebben op Jacobus Medenbachius, dienaar tot Garder, dewelcke mit den von Garder in ein verdrag getreden van sess jahren, mar hie doterende dat hem sien beloffenis van underholt nit gehouden wirt, ende darumb begert getransferirt te worden, also vint der Classis vor rhat-sam, dat men twee darto committeren sal, umb an beiden seiden te undersoeken, ho die sacker stat; Ende indien dat dan bevonden wirt, dat vorge-melte Jacobus geen genochsam underholt en hefft, als sollen die gecommitterden die Jonckeren tot Barnevelt fragen, of sie oek gesinnet sin Jacobo in Ehrlick underholt te geven. So sie dan solcks

Acta van de Classis Neder-Veluwe

1592—1620.

Transcriptie van ff. van der Zee, Herv. Pred.

XVIII.

Wijze van afvaardiging. Predikants-kwesties te Epe, Garderen en Ermelo. Huwelijkskwesties. Liefdebeurten. Conventikels. Vergadering en Convent. De afgezette pastoor van Putten. Een predikant-vechtersbaas. Deputaten.

Acta Classis des Nedervelouschen quartirs, gehouden tot Harderwick, den 16 end 17 Aprilis, styli juliani Anno 1605.

1. Na anroeping des Nahms Godes sind durch gemeiner Keurstimmen geëligert worden in presidem Dus (dominus) Joes Zwitterius, in assessorem Dus Petrus Kintius, in scribam Rutgerus Vittaeus.

2. Sind op desen classe gewesen von: Harderwick: Ellardus Maenius, minister ibidem; senior Doctor Wernerius.

Elburch: Dus Winandus Johannis; abs. seniore. Hattem: Dus Joh. Urhanus; abs. seniore.

Niekerk: Joes Zwitterius; senior Elbert Berentzen.

Vorhusen: Dus Wolterus de Brun, minister. Senior Elbert Rixen.

Angaende navolgende personen sint sohnder credents erschienen, namelick von:

Eep: Rutgerus Vittaeus; Senior Herman Egbert. Putten: Petrus Kintius.

Bernevelt: Anthonius Wedaeus. Herd: Jacobus Schonhovius.

Elspet: Joes Hesselius. Neunspit: Tilemannus Mylius.

Ohn: Thomas Dinslacken. Oosterwolt: Joes Nuckius.

Absentes gewesen Wesselius Gruningius von Dorspick; Jacobus Medenbachius von Garder, welke beide propter morbum excusirt gewesen.

Ist oek verschenen mit credents uth den classe von Arnheim D. Wilhelmus Naggius, minister in Twell.

3. Deweil D. Ellardus Maenius diener der kercken tot Harderwick in twee mael an malkander a suo praesbyterio ad classem gesand is, so is, over

met nog werken zijn gele goede w

En da kelen-rec den, dat geen en kennen.

Nu wa weer voc toeh me van onze

Als gij belijdenis tegen die dat zo maar: spraak u dan is ju de Synode het zelfo die ter l zullen v beette w king van

Dat m al dadel

In de 33, waar goed is, Daaruit gezegd, herkenne

En in De per

spreken, heid. Le Catechis

Het is en die uit de v verzeke

Volgt moet de werken

van den

Ik elk de kerke exegese zichtig

Ik vo werken

a. De atmos

b. Doc aan mijn

c. Doc

weigeren tot Arm commiss bus so v heit is ge dor Dno

Ende sa die diene

11. De Oude-br opdat di kerke di mach w dat die spick, E vices all

12. Di hebbend venticul des Son warover pective i sacker k of gantz sem of medie. I hebbend ad futu

13. De gari, en verricht darvan umb rel Classi I te schw ropen v convent

14. De strenglie Weisz te holden i passende die stue gedan h verleden gekomm huse van kint. Glic dat geda ber vier sockt Cl